

Landsmøte 2015
Sarpsborg, 6. – 8. november

SAK 6

Uttalelser

Inneholder:

- 1) En rettferdig og ambisiøs klimaavtale**
- 2) Styrk miljøkompetansen i kommunene!**
- 3) Nasjonale laksefjordar og laksevassdrag må få klare verneforskrifter**
- 4) Utvidelse av verneplanen for vassdrag**
- 5) Karbonavgift til fordeling KAF**

Merk at uttalelsene skal behandles i landsstyret dagen før landsmøtet. Det vil derfor kunne bli framlagt reviderte versjoner av uttalelsene i delegatmappene som deles ut på landsmøtet.

1 *Uttalelse til behandling på landsmøtet i Naturvernforbundet 2015.*
2 *Det foreslås at uttalelsen sendes til Erna Solberg og Tine Sundtoft på vegne av regjeringen og den*
3 *norske forhandlingsdelegasjonen på klimatoppmøtet i Paris.*

4 **En rettferdig og ambisiøs klimaavtale**

5 Over hele verden ser vi små og store eksempler på folk som tar klimasaken i egne hender. Huseiere i
6 Bergen bytter ut oljefyren med fornybar oppvarming. På Lillehammer arrangeres det klesbyttedager
7 så folk kan gjenbruke, i stedet for å kjøpe nytt. Oslo skal endres fra bilby til sykkelby. I Mosambik
8 skiftes gamle kullovner ut med mer effektive trekullovner. I Uganda har småskala bønder startet å
9 dyrke mat som et alternativ til utvinning av olje. Naturvernforbundet er stolt over å være en del av
10 den globale bevegelsen for å løse klimakrisen.

11 Klimaforhandlingene i Paris kan gjøre det enklere å skape flere slike suksesshistorier. Da må våre
12 politiske ledere bli enige om et langsiktig mål om nær null utslipp i 2050. Et slikt mål må ikke
13 forveksles med mål som «klimanøytralitet» og «netto null» utslipp som tillater fortsatt forurensning
14 fra olje, kull og gass, samtidig som det legger til rette for storstilte skogtiltak på arealer tilsvarende
15 hele Afrika med alvorlige sosiale og økologiske konsekvenser. Fossil energi må bli liggende i bakken.
16 Derfor må Norge si nei til å åpne nye områder for oljevirkksomhet.

17 En klimaavtale i Paris må også være rettferdig. Dette er viktig i seg selv, men også den eneste måten
18 verdens land kan bli enige. En rettferdig avtale gir alle mennesker på jorden lik rett til utvikling og sier
19 at de landene som har fylt opp atmosfæren, og dermed skapt klimaproblemet, også er de som må
20 gjøre mest for å løse problemet. En slik rettferdig avtale krever at rike land som Norge gjør langt mer,
21 både for å kutte egne klimagassutslipp og for å bidra med økonomisk støtte til utslippskutt,
22 klimatilpasning og til tap og skade som følge av store klimaendringer i fattigere deler av verden.
23 Økonomiske bidrag bør gå gjennom FNs grønne klimafond som skal støtte utslippskutt og
24 klimatilpasning i sør.

25 Nesten alle verdens land har allerede levert klimamål for 2030 til klimaforhandlingene i Paris i
26 desember. Det er viktig, men vi vet allerede nå at ambisjonene ikke er høye nok. Det er enighet om å
27 begrense den globale oppvarmingen til maksimalt to grader, og helst 1,5 grader. Dagens klimamål
28 fører oss på vei mot tre graders oppvarming. Dette betyr at land i Asia og Afrika får umulige forhold
29 for matproduksjon og at en stor andel av verdens arter og økosystemer trues.

30 Våre skoger og viktige økosystemer er helt essensielt for at vi skal nå klimamålene. Dette var noe av
31 grunnen til at Regnskogfondet og Naturvernforbundet i 2007 tok initiativ til regnskogsmilliardene.
32 Takten i avskoging har gått ned, men skogforringelse og ødeleggelse av regnskog må stanses. Også
33 norske økosystemer og arter er viktig for klima enten det er myrer, eventyrskoger eller
34 elvemuslinger, og disse må bevares.

35 Folk flest har allerede startet å løse klimakrisen lokalt. Nå er det opp til vår regjering å ta klimaansvar.

36 **Våre viktigste krav til Norge før klimaforhandlingene i Paris er at Norge må:**

- 37 1. Øke sitt klimamål til minst 40 prosent kutt innen 2020 og 60 prosent kutt innen 2030.
38 2. Ha som målsetning å bli et av verdens første land som blir fossilfritt, senest innen 2040.

- 39 3. Ikke åpne for oljevirkksomhet i nord, avlyse 23. konsesjonsrunde, redusere oljeutvinningen og
40 verne sårbare havområder.
- 41 4. Bidra med 1 milliarder kroner til Det grønne klimafondet fra og med 2016. Dette må deretter
42 økes frem mot 2020 og til 2030.
- 43 5. Jobbe for at Det grønne klimafondet sikrer både utslippskutt og en storstilt satsing på
44 klimatilpasning i de mest sårbare landene.
- 45 6. Trappe opp støtten til regnskogsbevaring til 6 milliarder årlig.
- 46 7. Jobbe for at den nye klimaavtalen binder alle land til å oppjustere sine klimamål før 2020 og
47 deretter hvert femte år.
- 48 8. Ha et eget mål for tiltak i skog- og landbruksektoren som ikke kobles til målet om kutt av
49 klimagasser i andre sektorer.
- 50 9. Jobbe for et langsiktig mål om nær null utslipp av menneskeskapte klimagasser globalt innen
51 2050.
- 52 10. Jobbe for at avtalen må bidra til å ivareta det biologiske mangfoldet, menneskerettigheter og
53 likestilling, lede til flere klimajobber og matsikkerhet. Disse prinsippene må inn i den juridisk-
54 bindende avtalen som skal vedtas i Paris.

Styrk miljøkompetansen i kommunene!

Presset på arealene er en av våre største miljøutfordringer. 87 prosent av de 4599 artene på Norsk Rødliste (2010) er truet på grunn av arealendringer. Bare 25 prosent av verdifulle naturtyper i Norge er kartlagt. Kartleggingsarbeidet må forseres betydelig, noe som også fordrer betydelige investeringer i biologisk registrering. Samtidig minner vi om at Norge har internasjonale forpliktelser til å stanse tapet av planter og dyr innen 2020.

Presset på gjenværende natur er stort. Stadig nye områder med intakt natur bygges ned, noe som berører viktige leveområder for artsmangfoldet. Norsk natur, leveområdene for våre planter og dyr, må forvaltes bedre slik at artsmangfoldet bevares og miljømålene i naturmangfoldloven ivaretas.

Kommunene har allerede mye ansvar innenfor arealforvaltning, men det er varierende kvalitet på miljøkompetansen. For å kunne møte utfordringene knyttet til presset på nedbyggingen av naturarealer, må alle kommuner ha tilgang på og aktivt benytte faglig solid miljøkompetanse. Spesielt er dette viktig fordi det i mange kommuner er mangelfullt kartgrunnlag og kunnskap om hvor den mest verdifulle naturen befinner seg. Økosystemtjenestevalget (NOU 2013: 10) slo fast at vi har mangelfull kunnskap om mange økosystemer og hvordan de fungerer og påvirkes. Det vanskeliggjør faglig gode vurderinger av inngrep opp mot f.eks. naturmangfoldlovens §4-12.

God naturforvaltning og arealplanlegging fordrer tilgang på og bruk av god og relevant kompetanse. Landsstyret i Naturvernforbundet mener at kommunene må tilføres mer og bedre miljøkompetanse, og det må settes inn økte ressurser for å sikre god biologisk kartlegging av alle kommunale arealer. Det vil bidra til både å sikre miljøverdier og gi grunnlag for faglig gode vedtak der nødvendige miljøhensyn må vektlegges og ivaretas. Dette vil også kunne gi en mer effektiv saksbehandling, færre konflikter og totalt sett en bedre arealforvaltning.

Behovet for et kunnskapsløft om naturverdiene er stort. Landsstyret i Naturvernforbundet minner om at Stortinget i Innst. 144 S (2014–2015) slo fast at: «Økt kunnskap om norske naturtyper er nøkkelen til å føre en tilfredsstillende miljøpolitikk som bygger på forvalteransvaret. (...) Komiteen mener også at et sterkt kunnskapsgrunnlag er viktig for å sikre mer effektive planprosesser og redusere konflikt- og kostnadsnivået i utbyggingssaker, og er en av de viktigste forutsetningene for utviklingen av fremtidens norske næringsliv.»

Landsstyret i Naturvernforbundet mener det er svært viktig at disse signalene fra Stortinget blir fulgt opp på en faglig tilfredsstillende måte. Stortingets intensjoner kan bare ivaretas ved å sikre tilfredsstillende ressurstildelinger, god fagkompetanse og miljøriktig forvaltning.

Vi viser også til at NIVI analyse har slått fast (Nilsen og Langset 2010) at «mangel på miljøvern faglig kompetanse og kapasitet svekker kommunenes mulighet for å ivareta sitt ansvar som miljømyndighet på en tilfredsstillende måte. I dag preges miljøarbeidet av å være en utydelig og fragmentert funksjon

42 *med spredt organisering og svært ujevn kompetanse. Selv om det er store variasjoner mellom de ulike*
43 *kommunene, er kompetansenivået generelt for dårlig.»*

45 Naturvernforbundet forventer at myndighetene tar disse klare signalene fra forskningen på alvor og
46 tar ambisiøse grep for å heve kunnskaps- og kompetansenivået på miljøforvaltningen i alle landets
47 kommuner så raskt som mulig.

48 Vi vil særlig peke på følgende utfordringer for å sikre god arealforvaltning:

- 49
50 - Kommunereformen skal gi sterkere og mer effektive kommuner. Et minimumskrav er at det
51 må sikres tilfredsstillende ressurser til faglig sterk miljøkompetanse i alle kommuner. Det bør
52 også etableres insentiver med premiering av de kommunene som driver en god arealpolitikk
53 som ivaretar verdifull natur.
- 54
55 - Miljøkrav og bevaring av biologisk mangfold må sikres høy prioritet når vedtak skal fattes.
- 56
57 - Kommunene må være i stand til å bidra mer aktivt for å sikre friluftsliv- og landskapsverdier
58 og trenger også innen disse feltene mer ressurser og bedre kompetanse.
- 59
60 - Dersom kommunene skal kunne tildeles nye oppgaver og mer ansvar, forutsettes det at
61 kommunene må inneha relevant kompetanse, at det er nødvendig distanse i forvaltningen,
62 samt at kommunene må ha en viss geografisk størrelse.
- 63
64 - I tillegg vil vi understreke at våre nasjonale og internasjonale miljømål og forpliktelser legges
65 til grunn for de vedtak som kommunene skal fatte. I tillegg er det avgjørende at det finnes
66 klage- og innsigelsesinstitutt som kan sikre at disse målene og forpliktelsene ivaretas i alle
67 vedtak som har betydning for naturen.

1 Forslag til uttale på Naturvernforbundets landsmøte 2015.

2 Forslagsstillarar:

- 3 • Naturvernforbundet i Orklaregionen
- 4 • Naturvernforbundet i Sør Trøndelag
- 5 • Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane

6

7 Til partia på Stortinget og Klima- og Miljødepartementet

8

9 **Nasjonale laksefjorðar og laksevassdrag må få klåre verneforskrifter**

10 Stortinget har oppretta nasjonale laksevassdrag og laksefjorðar for å gje eit utval av dei viktigaste
11 laksebestandane "særleg beskyttelse". Dessverre er dette vernet blitt sett uttrykkeleg til side ved
12 fleire høve, og vi ber om at det blir vedteke heilt klåre retningsliner/ forskrifter som sikrar formålet
13 ved vernet. Noreg har 1/3 av verdas attverande bestand av nordatlantisk villaks, og gjennom den
14 Nord Atlantiske laksevernkonvensjonen (NASCO) har Noreg villaks som nasjonal ansvarsart. Villaksen
15 er truga gjennom mange typar påverknad, ikkje minst frå oppdrett, arealinngrep og forureining. Dei
16 nasjonale laksevassdraga og laksefjorðane skal sikre minst mogleg negativ påverknad på laksen, som
17 eit vesentleg bidrag til Noregs ansvarsarbeid for villaks. Då er det viktig at nasjonale laksefjorðar og
18 laksevassdrag blir forvalta overinstemmande med Stortingets intensjonar om å bevare villaksen og
19 gje eit særleg vern til dei 52 nasjonale laksevassdraga og 29 nasjonale laksefjorðane. Lakseturismen
20 er også ei næring som representerer ei årleg omsetning på 1,3 milliardar, og er avhengig av god
21 økologisk forvaltning.

22 Vi vil ta opp to av mange døme som viser at det er stort behov for vesentleg strengare retningsliner/
23 forskrifter knytt til miljøforsvarleg forvaltning av våre nasjonale laksefjorðar og laksevassdrag. Vi
24 meiner det trengst klåre forskrifter for å hindre inngrep med stor negativ verknad for villaksen.

- 25 1. Orkla vart vedteke som nasjonalt laksevassdrag i 2007, og Stortingets vedtak seier at større
26 inngrep i munningsområdet av nasjonale laksevassdrag "tillates ikke". Orkdal kommune
27 vedtok i 2015 ein ny kommuneplan som legg til rette for at Trondheim havn IKS kan etablere
28 ei regionhamn for Trondheimsregionen på begge sider av utløpet av Orkla. Dette medfører
29 stor utfylling og mudring, og vil representere eit vesentleg inngrep rundt utløpet av den
30 nasjonale lakseelva, og dermed negativ påverknad i ein viktig fase av laksens vandringar.
- 31 2. Førdefjorden vart vedteke som nasjonal laksefjord i 2007. Trass i dette vedtok Klima og
32 Miljødepartementet i april 2015 løyve til utslepp 250 millionar tonn gruveavfall i
33 Førdefjorden gjennom 50 år. Miljødirektoratet sa 4. november 2014: "*Vi mener også at*
34 *kunnskapen som foreligger sannsynliggjør at et fjorddeponi, slik det er forespeilet i*
35 *planforslaget innebærer risiko for at funksjon, struktur og produksjon i økosystemet i*
36 *Førdefjorden som helhet forringes.*"
37 Ein av dei viktige negative verknadene på laksen frå dumping av gruveavfall skjer når smolten
38 vandrar ut fjorden. Dette er ein sårbar fase, og for eksempel har forskning vist at god
39 mattilgang under det første stadiet av vandringa er vesentleg for smoltens overleving i havet.

- 1 Redusert produksjon i økosystemet, slik Miljødirektoratet omtaler, vil difor ha direkte negativ
- 2 påverknad på smoltens overleving i havet. I tillegg kjem påverknad frå sprenging, partiklar
- 3 etc.

1 Forslag til landsmøteuttalelse fra Vassdragsvernrådet

2 **Utvidelse av verneplanen for vassdrag**

3
4 **Landsmøtet i Naturvernforbundet ber om at Verneplan for vassdrag blir utvidet**

5 6 **Norsk vassdragsnatur er unik**

7 Mye nedbør og bratte fjell lagt har grunnlaget for en unik vassdragsnatur også i et internasjonalt perspektiv. Opplevelsen av sildrende bekker, brusende elver og mektige fosser har en verdi som vanskelig kan omsettes i kilowattimer, kroner og ører. Mange arter er dessuten avhengige av rennende vann, intakte elver og naturlig dynamikk.

11 12 **Mye har gått tapt**

13 Omfattende utbygginger gjennom lang tid har redusert disse verdiene dramatisk. Vi har fortsatt et begrenset antall store fossefall i behold, fjordlandskap preget av tallrike vassdrag i fjellsidene og noen få vannrike elveløp som pulserer uendret gjennom kulturlandskap og urbane områder. Vassdragsnatur uten inngrep krymper likevel i raskt tempo. Bare siden år 2000 er det gitt over 1000 nye konsesjoner til små, mellomstore og noen større kraftverk, de aller fleste i fjordnære områder.

18 Villaks, elvemusling og fossefall er bare noen av de truede artene som desimeres når sentrale økosystemer i vann forringes eller ødelegges. Sjeldne naturtyper som elvedelta, trange gjel og fossesprøytsoner bygges fortsatt ned. To av tre store vassdrag er alt regulert. Samtidig har vi i dag et stort kraftoverskudd, som ventes å bli enda større med klimaendringer som gir mer nedbør og mildere klima.

23 24 **Naturopplevelser viktig for reiselivet**

25 Utenlandske turister kommer til Norge for å oppleve fjorder, fjell, fosser og urørt natur. For Norge som turistland er intakte fosser og elver viktig for reiselivsnæringen og for at framtidige generasjoner skal få samme muligheter for naturopplevelser som oss

28 29 **Mer vern er nødvendig**

30 Verneplanene skal reflektere mangfoldet av norsk vassdragsnatur, og bør fortrinnsvis utgjøres av sammenhengende vassdrag fra kilde til utløp. Dette har det ikke vært mulig å oppfylle, bl.a. fordi mange av de større vassdragene er bygd ut. Også lavlandselver, kystvassdrag og elver nær bebyggelse og i sentrale områder (næring, landbruk) er underrepresentert pga. bruk til andre formål. Samtidig er det fortsatt mange intakte og verneverdige vassdrag som trues av utbygging. Det er derfor behov for å utvide verneplanen med vassdrag som har store dokumenterte verneverdier, som utvider/forbedrer representativiteten i verneplanene og hindrer utbygging av de mest verneverdige, intakte elvene.

37 Naturvernforbundet krever at Regjeringen og Stortinget lar vernede vassdrag være i fred, og ber om at det igangsettes et arbeid med å utvide verneplanen. Et slikt arbeid bør starte med å kartlegge/avdekke manglene ved dagens verneplan, slik at representative vassdragstyper kan komme med. Vern er den viktigste måten å bringe den unike norske vassdragsarven videre til kommende generasjoner.

42 Noen vassdrag peker seg ut som åpenbare vernekandidater. Av disse er Hovda i Hedmark, Vinda i Oppland, Skurvedalsåna og Solheimsåna i Rogaland, Øystesevassdraget og Dalelva i Hordaland, Tvinna og Gjengedalsvassdraget i Sogn og Fjordane, Huna i Møre og Romsdal, Garbergelva i Sør-Trøndelag og Vasja og Messingåga i Nordland og Rotsundelva i Troms. Disse vassdragene har dokumenterte verneverdier. Noen er under konsesjonsbehandling, for andre er konsesjonssøknaden avslått.

48 Øystesevassdraget ble foreslått vernet bl.a av NVE i 2009 under supplering av verneplanen, og er en
49 selvsagt kandidat til vern.

50

51 **Verneplanen til Klima- og miljødepartementet**

52 Det er en historisk anakronisme at ansvaret for verneplanen for vassdrag ligger i Olje- og energidepar-
53 tementet. Vassdrag er en vital del av norsk natur og har stort mangfold av arter og naturtyper. Natur-
54 mangfoldloven forvaltes av Klima- og miljødepartementet, og da er det naturlig at ansvaret for verne-
55 de vassdrag også forvaltes av det samme departementet. Vi krever derfor at ansvaret for verneplanen
56 overføres fra Olje- og Energidepartementet til Klima- og miljødepartementet.

57

58

59

60

2
3 **Uttalelse om Karbonavgift til Fordeling KAF**

4
5 20 år etter Kyoto er det ikke tegn til vesentlig nedgang i klimagassutslippene.
6 Karbonbudsjettet er svært trangt. De rike landene har fylt opp atmosfæren med sine
7 historiske utslipp, men har kommet svært kort med kutt i utslippene. Norge er i en
8 særstilling, ved at vi har økt våre utslipp betydelig etter Kyoto.

9
10 Den manglende effekten av Kyoto-avtalen og kvotesystemer og -handel, viser at vi må
11 se etter nye alternativer for å få kontroll over klimautslippene før det er for seint.

12
13 Effektive tiltak krever folkelig støtte for å bli gjennomført, men vi kommer da opp i et
14 grunnleggende dilemma: Alle tiltak som gjør fossilt brensel dyrere – enten det er direkte
15 forbud mot utvinning, kvotesalg eller karbonskatt vil ramme sosialt skjevt, og vil dermed
16 ha problemer med få tilstrekkelig støtte blant folk. Utsagnet “skal bare de rike ha råd til
17 å kjøre bil” er velkjent og relevant. Derfor er det viktig at klimatiltak som fremmes av
18 miljøbevegelsen oppfattes som sosialt rettferdige.

19
20 Karbonavgift til fordeling (KAF) er en „Robin Hood“-avgift på karbon. De med høy
21 inntekt, høyt forbruk og dermed stort karbonfotavtrykk betaler mer enn de får tilbake. De
22 med lavt forbruk og dermed et lite karbonfotavtrykk, får mer til bake enn de betaler inn.
23 KAF er svært enkelt:

- 24 - Det kreves inn en avgift på all produksjon og import av fossile drivstoff. Denne
- 25 avgiften skal stige forutsigbart med et fast beløp hvert år.
- 26 - De innsamlede midlene deles uavkortet ut igjen med et likt beløp f.eks. månedlig
- 27 til alle innbyggere i landet.
- 28 - Ved import av varer fra land som ikke har tilsvarende karbonavgift, blir det ilagt
- 29 karbontoll tilsvarende karbonavgiften innenlands, for karbonutslippene som er
- 30 gått med til produksjon og transport av varen.
- 31 - Ved eksport av varer, blir det gitt refusjon for innbetalt avgift for karbonutslipp fra
- 32 produksjon og transport, så sant det ikke kreves inn karbonavgift i samme
- 33 størrelsesorden av importlandet.

34
35 Det vil da bli attraktivt for eksportland å innføre karbonavgift, slik at de selv beholder
36 disse midlene, framfor at importlandet krever dem inn. Slik vil avgiften kunne spre seg til
37 andre land.

39 KAF egner seg til å bygge breie allianser, på tvers av den politiske skalaen. Det er ikke
40 en målsetting om utslippsreduksjoner som ligger tiår fram i tid. KAF vil ganske raskt gi
41 synlige resultater, selv om avgiften starter forholdsvis beskjedent, så sant
42 stigningskurven er forutsigbar og tilstrekkelig bratt.

43
44 KAF er ikke en erstatning for eksisterende klimatiltak og -avgifter, men er et tiltak som vil
45 fase fossile drivstoff ut av hele økonomien ved at de etterhvert blir dyrere enn
46 alternativene.

47
48 KAF er utformet slik at systemet passer i de fleste land i verden, der mange med god
49 grunn har liten tillit til politikerne og staten: KAF er enkel og transparent, og fordelingen
50 skjermer de mange som får det tøft når energi blir dyrere.

51
52 Norge kan og må bli et foregangsland når det gjelder utslippsreduksjon. Det kan vi bli
53 ved å vise at KAF nytter. James Hansen, opphavsmann til KAF, og en av verdens
54 fremste klimaforskere, oppfordrer Norge til å gå foran ved å innføre KAF. Norge har med
55 vannkraften en meget høy andel fornybar kraft, så utfasing av fossilt brensel vil være
56 mindre smertefull i Norge enn i de fleste andre land. Det forplikter oss til å gå i bresjen.

57
58 Naturvernforbundets Landsmøte mener at KAF er et tiltak som kan bli viktig for å få
59 kontroll over klimautslippene. Naturvernforbundet vil arbeid for at KAF blir innført i Norge
60 snarest mulig etter Stortingsvalget 2017.